

lı yalnızlıkları, varoluşunu tamamlama gayreti içerisindeki başkaldırıları, kimi zaman kendilerine, başkalarına ve dünyaya yabancılaşarak hayatın saçmalığını izleksel bakımdan irdelemektedir. Edgü'yü “*ne tümüyle karamsar ve umutsuz, ne de tümüyle umutlu ve iyimser*” (Deveci, 2012: 553) bulur.

Dr. Deveci, üçüncü bölümde Edgü'nün öykü ve romanlarında dil ve üslûp incelemesinde bulunur. Dilin metin düzeyinde söze dönüşüm sürecini 10 öykü ve 3 romanla örnek-

lendirir. Anlatım tekniklerine, anlatım biçimlerine ve söz dizimine yer verir. Varoluşçuluk, empresyonizm, gerçeküstüçülük ve görsel sanatların minimalizminden etkilenen Edgü'nün, dili damıtarak düşünsel ve estetik düzlemde kurguladığı eserlerinde bireyin kendiliğini, kendi söylemiyle aktarma çabasını açıklar. Çalışmanın sonuna eklediği geniş kaynakçası Edgü ile ilgili çalışma yapmak isteyenleri yönlendirici bir niteliğe sahiptir.

Elif Öksüz Güneş*

Melih Cevdet Anday'ın Şiir (Ç)evreni**

Melih Cevdet Anday, Türk edebiyatında Mönemli yeri olan şairlerden biridir. Anday'ın Türk edebiyatına kazandırdığı 13 şiir kitabı ve 7 romanın yanı sıra tiyatro ve anı türünde eserleri ile birlikte süreli yayınlarda kalmış hikâyeleri ve pek çok çevirisi bulunmaktadır. Eser verdiği türler arasında daha ziyade şiirleri ve tiyatrolarıyla tanınmış olan Melih Cevdet, Orhan Veli ve Oktay Rifat ile birlikte I. Yeni olarak da adlandırılan Garip şiir akımının kurucuları arasında yer alır. Ancak daha sonra şiiri daha farklı bir mecraya yönelerek kendisine has bir yer edinir.

Anday, hem şairliği hem de yeni bir akıma önderlik ettiği şiirleriyle Türk şiir tarihinde önemli bir yere sahiptir. Türk şiirindeki bu etkisi itibarıyla Melih Cevdet hakkında pek çok yazı kaleme alınmış ancak akademik bakışla Anday'ın şiirleri üzerine ilk çalışmayı Mitat Durmuş *Melih Cevdet Anday'ın Şiir (Ç)evreni* adlı eseriyle yapmıştır. Melih Cevdet Anday'ın hayatı, şiirleri ve şiir anlayışı üzerine bilimsel değerlendirmelerin yapıldığı bu çalışma bir hayli hacimlidir.

Melih Cevdet Anday'ın Şiir (Ç)evreni adlı eser, beş ana bölümden oluşmaktadır. Ana bö-

lümlere geçmeden önce kitabın hemen başında önsöz, kısaltmalar ve tablolar listesi, sonunda ise sonuç bölümü ve hacimli bir bibliyografya yer almaktadır. “Hayatı ve Edebî Görüşleri” başlığını taşıyan birinci bölümde, Anday'ın doğumu ve çocukluğu, okul ve memuriyet hayatına dair bilgiler ortaya konulur. Aynı bölümün ikinci kısmını oluşturan “Edebî Görüşleri” başlığı altında ise şiire, edebiyata, sanata dair görüşleri kapsamlı bir biçimde ele alınır. Çoğu süreli yayınlarda yer alan yazılarından hareketle Anday'ın şiir ve şair tanımı, bunun yanında şiirde anlam, açıklık ve kapalılık meselesine dair görüşleri ve şiir-bilim, şiir-esin ilişkisine bakışı, çeviri şiir ve şiir çevirisi konularına yaklaşımı ve şiirde kültürel miras konusuyla Divan şiirine bakışı üzerinde durulur. Çeşitli düz yazılarından hareketle şiire dair görüşleri saptanarak bu görüşlerinin kendi şiirindeki yansımaları izlenir. Bu çalışma yapılırken önemli oranda süreli yayın taranmış ve bu taranmalar neticesinde Türk şiir tarihi açısından dikkati çekici saptamalar elde edilmiştir. “*Melih Cevdet Anday'ın kitaplarına alınmamış ve birçok kaynaktan ilk eseri olarak gösterilen 'Ukde' şiirinden önce yazdığı dört şiirini süreli yayınlar taranmalarımızda belirledik. 'Sarı-Siyah', 'Hatırlama',*

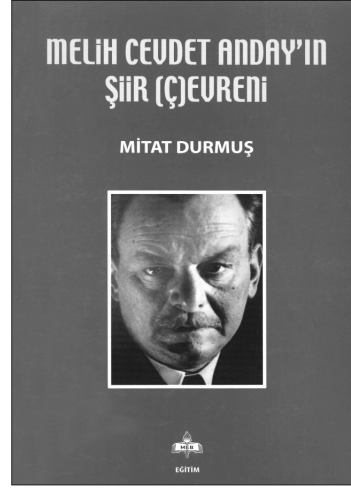
* Arş. Gör., Karadeniz Teknik Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.

** Mitat Durmuş, *Melih Cevdet Anday'ın Şiir (Ç)evreni*, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2011, 773+XII s.

'Rahatlık', 'Cenub' adlı bu şiirler künyeleri ve tam metinleriyle çalışmaya alınmıştır." (s. 38) diyen Durmuş, Anday şiirinin tarihine ilişkin orijinal ve yeni bilgiler sunarken oluşum sürecine ilişkin de yeni tespitler yapar. "Anlamın yeniden kurulduğu Anday şiiri, iç sacayağı üzerinde ilerler ve kapalılık da bu yapısal bütünlük içerisinde kendisini gösterir." (s. 74).

"Şiirleri" başlıklı ikinci bölümde Anday şiirinin oluşum safhaları ve şiir arayışları irdelebilir. Kendisinden önceki pek çok eleştirmenin Anday şiirini anlam merkezli bir sınıflandırmaya tâbi tutmalarının aksine Durmuş, Anday şiirine yeni bir sınıflandırma getirir: "Anday, şiiri araştırma olarak öylesine benimser ki, yeni bir şiir yazacağı zaman önceki yazdıklarını, hepsini yok sayarak yeniden başlar. Bu nedenle Anday'ın şiirleri 'kimi zaman dönemi, kimi zaman içerikle ilgili çıkarımları ve kimi zamansa anlam olgusunu temel ölçü olarak' şu şekilde sınıflandırılabilir: 'Şiire Eğilimi ve Garip Öncesi', 'Garip, Toplumcu Gerçekçilik ve Yaprak Dönemi', 'Garip'ten Kopuşun İlk İzleri ve Tohum', son olarak da 'Kolları Bağlı Odysseus ve Sonrası'" (s. 127). Yazar bu tarz bir sınıflandırmanın amacını "Anday şiirinde değişen, gelişen ve farklılaşan nedir?" sorusuna cevap aramak ve Anday'ın şiirsel arayış sürecini ortaya koymak olarak ifade eder. Bu açıdan bakıldığında çalışmanın, Anday şiirine dair yer etmiş kabullerin dışında yeni bir anlayışla ortaya konulduğu görülmektedir.

Üçüncü bölümde Anday'ın şiirleri tema ve içerik bakımından ele alınır. İncelenen temalar ve içerikler şu şekildedir: zaman, ölüm/ölümsüzlük, doğa, tinsel doyum ve aşk, cinsellik ve erotizm, savaş-barış ve özgürlük, özlem, mutluluk ve ümit, yaşama sevinci, yalnızlık, karamsarlık ve hüznün, yaşlılık, nesnenin yadsınması ve anlamın itilmesi. Temalar ve içerikler ele alınırken yalnızca bunların şiirlerde yer alışından bahsedilerek örneklemeye yetinilmemiş; şairin bu unsurları ne şekilde içselleştirdiği ve algıladığı tespit edilmiş, daha sonra da bu unsurları şiirine nasıl bir kimlikle dâhil ettiği üzerinde durulmuştur. Kimi temalar, zaman içerisinde gösterdiği değişimler göz önünde

bulundurulmuş ve bu sayede bir temanın, tüm şiirlerde ve şiir serüveni boyunca aynı şekilde devam etmediği ve zaman içerisindeki değişimi gösterilir. Şiirler incelenirken dilbilim, psikanalitik, yapısalcılık, Marksist estetik gibi modern edebiyat incelemelerinden ve edebiyat sosyolojisi gibi farklı disiplinlerden de yararlanır.

Dördüncü bölümde Anday'ın şiirleri yapı bakımından incelenerek şiirlerde kullanılan nazım birimi, nazım şekilleri, ölçü, uyak ve redif üzerinde durulur. "Düzenli, serbest, düzensiz ve görüntüye dayalı nazım" şekillerinden ayrıntılarıyla bahsedilir. Anday şiirinin yapısal anlamı üzerinde de detaylı bir şekilde duran araştırmacı, şiirin biçimi üzerine tespitini şu şekilde ifade eder: "İşte bu noktada hemen şunu söylememiz gerekir ki Teknenin Ölümü kitabındaki 'Güneş Saati' ve 'Teknenin Ölümü' şiirlerinden başlayarak devam eden ve son kitabı olan Yağmur Altında'ya kadar baskın bir şekilde kendini hissettiren 9,11,13 ölçüsü esasına dayalı yapı kurma anlayışı 'Ölümsüzlük Ardında Gılgamış' şiirinde 15,13 ölçüsü ile sürdürülmüş, 9,11,13 ölçüsü ise yapısal anlamı veren bir sacayağı konumuna getirilmiştir." (s. 341). Şiirin yapısal incelemesinde, Anday'ın şiirlerini oluştururken polinom ve kombinasyon gibi matematiksel denklemlerden yararlanmış olmasının, bunun yanı sıra "Kolları Bağlı Odysseus" şiirinde içe-

rik ve biçimin şiirin içerisinde yer alan bir matematiksel denkleme dikkate alınarak şiirin denkleme uygun bir biçimde kurulmuş olmasının tespiti oldukça önemlidir (s. 352).

Anday şiirinin kimi matematiksel denklere dayandığına işaret edilen bu çalışmada, verilerin daha anlaşılır olması için tablolara başvurulur. Şiirlere ait istatistikî bilgilerin verildiği tablo başlıkları şu şekilde listelenir: “Kitaplarına Göre Bent Düzenlerinin Görünümü”, “Tüm Kitaplarında Bentlerin Şiir Kitaplarına Göre Dağılımı”, “Uzun ve Kısa Şiirlerinin Sayısal Dağılımı”, “Kitaplarına Göre Dize Sayılarının Dağılımı”, “Nazım Şekillerinin Kitaplara Göre Dağılımı”. Bunlardan başka, anlamayı kolaylaştıran ve detay bilgileri topluca yansıtan pek çok tablo ve grafik mevcuttur. Bu bakımdan da Durmuş’un çalışması, edebiyat araştırmalarının yalnızca yazılı anlatıma dayandığı geleneksel kanaatten farklılık göstererek benzerlerinden ayrılır.

Anday şiirinin dil ve üslubuna ayrılan beşinci bölümde şiirlerdeki söz varlığı ile sözcüklerin türlere göre dağılımı ve şiir diline yabancı dillerden girmiş sözcüklerin oranı belirlenir; şiirlerinin bölüm, bent ve dize kuruluşlarında görülen farklılaşmalar gösterilir. Şiirde yapılacak değişim ve çıkarmalara karşı olduğunu söyleyen Anday’ın, aslında bu görüşüne muhalif hareket ettiği, şiirlerinin isimlerindeki ve genelindeki değişmelerin gösterildiği tablolara tanıklanır.

Etkilenmeleri, imge dünyası; sapmalar, aktarmalar, bağdaştırmalar; son olarak da ritim ve ahenk unsurları açısından Anday şiirinin üslûp özellikleri irdelenir. Durmuş, sembolik dil kullanımları ile imge konusunda yaptığı Anday şiirine ilişkin değerlendirmesinden önce bu kavramların tanımlamasını yapıp şiir incelemelerinde önemli bir sorunu gidererek sembol ve imge konusunu ele alır. Anday şiirinde görülen sembol ve imgelerin psikanalitik göndermelerine ve şiirsel serüvenindeki değişmelerine de geniş ölçüde yer verir.

Çalışmanın son bölümü olan “Bibliyografya”da ise yararlanılan kaynaklar, basıldıkları yayınevleri ve tarihleri ile Melih Cevdet’in kitaplaşan eserlerinin bilgileri, ardından da süreli yayınlarda kalan yazıların künyeleri verilir. Anday’ın tüm yazıların künyelerinin verildiği bu bölüm Anday üzerine çalışma yapacak olanlar için büyük öneme sahiptir. Kitabın sonunda da ekler, belgeler ve fotoğraflar yer almaktadır.

Mitat Durmuş’un eseri, Anday’ın şiir evreninin, dahası zihin evreninin anlaşılması için son derece önemli bir eserdir. Anday’ın özellikle şiirinin kuruluşu üzerine yapılan değerlendirmeler ve tespitler oldukça dikkati çekiçi olup yapılacak benzer çalışmalar için ufuk açıcı bir başvuru kaynağı niteliğindedir.

Hüseyin Ayaz*

Modernleşmenin Zihniyet Dünyasında Bir Tanpınar Fetişizmi**

Modernleşmenin Zihniyet Dünyası: Bir Tanpınar Fetişizmi adlı çalışma Kapı Yayınları’ndan çıktı. Çalışmanın sahibi Besim F. Dellaloğlu, 217 sayfalık eser içerisinde Tanpınar

ile ilgili yazılmış olan diğer eserlerin aksine, Tanpınar’ın çokça bilinen ve bahsedilen ama tam anlamıyla açılmayan entelektüel zihin yönüne vurgu yapmaktadır.

* Karadeniz Teknik Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü.

** Besim F. Dellaloğlu, *Modernleşmenin Zihniyet Dünyası: Bir Tanpınar Fetişizmi*, Kapı Yayınları, İstanbul, 2012, 217 s.